

Universitätsbibliothek Wuppertal

Titi Livii Patavini Historiarvm Libri Qvi Svpersvnt Omnes

Livius, Titus

Mannhemii, 1780

Liber XXXII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1277)

I.

CONSULES prætoresque, quum Idibus Martiis magistratum inissent (a), provincias fortiti sunt. L. Cornelio Lentulo Italia, P. Villio Macedonia; prætoribus, L. Quinctio urbana, Cn. Bæbio Ariminum, L. Valerio Sicilia, L. Villio Sardinia evenit. Lentulus consul novas legiones scribere iussus; Villius a P. Sulpicio exercitum accipere. In supplementum ejus, quantum militum videretur, ut scriberet, ipsi permissum. Prætori Bæbio legiones, quas C. Aurelius consul habuisset, ita decretæ, ut retineret eas, donec consul novo cum exercitu succederet: in Galliam ubi is venisset, omnes milites exauctorati domum dimitterentur, præter quinque millia socium: his obtineri circa Ariminum provinciam satis esse. Prorogato imperio prætoribus prioris anni, (Cn. Sergio, ut militibus, qui in Hispania, Sicilia, Sardinia stipendia per multos annos fecissent, agrum assignandum curaret; Q. Minucio, ut in Bruttis idem de conjurationibus quæstiones, quas prætor cum fide curaque exercuisset, perficeret; & eos, quos sacrilegii compertos in

(a) iniiſſent Crev.

U. e. 553.

a. C. 199.

L. Corne-

lio, P.

Villio

Coss.

Provincia.

U. c. 553. a. C. 199. vinculis Romam misisset, Locros mitteret ad supplicium; quæque sublata ex delubro Proserpinæ essent, reponenda cum piaculis curaret) (b) feriæ Latinæ pontificum decreto instauratæ sunt; quod legati ab Ardea questi in senatu erant, sibi in monte Albano Latinis carnem, ut adsolet, datam non esse. Ab *Prodigia.* Sueffa nunciatum est, duas portas, quodque inter eas muri erat, de cælo tactum; & Formiani legati ædem Jovis, item Ostienses ædem Jovis, & Veliterni Apollinis & Sanci ædes, & in Herculis æde capillum enatum; & ex Bruttis ab Q. Minucio proprætore scriptum, equuleum cum quinque pedibus, pullos gallinaceos tres cum ternis pedibus, natos esse. Inde a P. Sulpicio proconsule ex Macedonia literæ adlatæ, in quibus inter cetera scriptum erat, lauream in puppi navis longæ enatam. Priorum prodigiorum causâ senatus censuerat, ut consules majoribus hostiis, quibus Diis videretur, sacrificarent. Ob hoc unum prodigium aruspices in senatum vocati, atque ex responso eorum supplicatio populo in diem unum edicta, & ad omnia pulvinaria res divinæ factæ.

(b) (Cn. Sergio. - - curaret) absunt signa parenthesis apud Gron. Grev.

II. CARTHAGINIENSES eo anno argentum in stipendium inpositum primum Romam ad-
 vixerunt. Id quia probum non esse quæsto-
 res renunciaverant, experientibusque pars
 quarta decocta erat; pecunia Romæ mutua
 sumpta, intertrimentum argenti suppleverunt.
 Petentibus deinde, ut, si jam videretur fena-
 tui, obsides sibi redderentur, centum redditu
 obsides. De ceteris, si in fide permanerent,
 spes facta. Petentibus iisdem, qui non redde-
 bantur obsides, ut ab Norba, ubi parum
 commode essent, alio traducerentur, conces-
 sum, ut Signiam & Ferentinum transirent.
 Gaditanis item petentibus remissum, ne præ-
 fectus Gades mitteretur, adversus quod iis,
 in fidem populi Romani venientibus, cum
 L. (c) Marcio Septimo convenisset. Et Nar-
 nienfium legatis, querentibus ad numerum
 sibi colonos non esse, & inmixtos quosdam
 non sui generis pro colonis se gerere, ea-
 rum rerum causa tresviros (d) creare L.
 Cornelius consul iussus. Creati P. & Sex.
 Ælii (Pætis fuit ambobus cognomen) & C.
 Cornelius Lentulus. Quod Narniensibus da-

U. e. 553.
 a. C. 199.

Carthag.
 primum
 Romam
 argentum
 in stipen-
 dium inpo-
 situm ad-
 vixerunt.
 Obsidum
 pars iis
 reddita.

(c) L. del. Gron.

(d) *triumviros* Gron. Crev.

V. c. 553. tum erat, ut colonorum numerus cogere-
a. C. 199. id Cosani petentes non inpetrauerunt.

III. REBUS, quæ Romæ agendæ erant, perfectis, consules in provincias profecti. P. Villium in Macedoniam quum venisset, atrox seditio militum, jam ante inritata, nec satis in principio compressa, excepit. Duo millia ea militum fuere, qui ex Africa post devictum Hannibalem in Siciliam, inde anno fere post (e) in Macedoniam pro voluntariis transportati erant. Id voluntate factum negabant: « Ab tribunis recusantes in naves inpositos, » Sed utcumque, seu injuncta, seu suscepta foret militia, & eam exhaustam, & finem aliquem militandi fieri æquum esse. Multis annis sese Italiam non vidisse. Consenuisse sub armis in Sicilia, Africa, Macedonia. Confectos jam se labore, opere, exsangues tot acceptis vulneribus esse. » Consul, « causam postulandæ missionis probabilem, » si modeste peteretur, videri, » dixit. « Seditionis nec eam, nec ullam aliam satis justam » causam esse. Itaque si manere ad signa, & dicto parere velint, se de missione eorum

(e) post del. Gron.

x
Seditio militum in Macedonia.

» ad fenatum scripturum. Modestia facilius, *U. e. 553.*
 » quam pertinacia, quod velint, inpetratu- *a. C. 199.*
 » ROS. »

IV. THAUMACOS eo tempore Philippus summa vi obpugnabat aggeribus vineisque; & jam arietem muris admoturus erat. Ceterum incepto absistere eum coëgit subitus Ætolorum adventus, qui, Archidamo duce inter custodias Macedonum mœnia ingressi, nec die, nec nocte finem ullum erumpendi, nunc in stationes, nunc in opera Macedonum, faciebant. Et adjuvabat eos natura ipsa loci. Namque Thaumaci a Pylis sinuque Maliaco per Lamiam eunti loco alto siti sunt, ipsis faucibus imminentes, quas Cœla (f) vocant: Thessaliæque transeunti confragosa loca implicatasque flexibus vallium vias, ubi ventum ad hanc urbem est, repente, velut maris vasti, sic inmensa panditur planities, ut subiectos campos terminare oculis haud facile queas. Ab eo miraculo Thaumaci adpellati. Nec altitudine solum tuta urbs, sed quod, saxo undique abscisso (g), rupibus inposita est. Hæ difficultates, & quod haud satis dignum

Thaumacos frustra tentatos deserit Philippus.

(f) *Calen Gron.*

(g) *abscisso Gron. Crev.*

U. c. 553. tanti laboris periculique pretium erat, ut
a. C. 199. absterret incepto Philippus, effecerunt. Hiems
 quoque jam instabat, quum inde abscessit,
 & in Macedoniam in hiberna copias reduxit.

V. IBI ceteri quidem, data quantacumque
 quiete temporis, simul animos corporaque
 remiserant. Philippum quantum ab assiduis
 laboribus itinerum pugnarumque laxaverat
 annus, tanto magis intentum in universum
 eventum belli curæ angunt, non hostes mo-
 do timentem, qui terra marique urgebant;
 sed nunc sociorum, nunc etiam popularium
 animos, ne & illi ad spem amicitiae Roma-
 norum deficerent, & Macedonas ipsos cupi-
 do novandi res caperet. Itaque & in Achaïam
 legatos misit, simul qui jusjurandum (ita enim
 pepigerant, quotannis juraturos in verba
 Philippi) exigerent: simul qui redderent
 Achæis Ochormenon, & Heræam, & Tri-
 phyliam; Eleis Alipheram, contendentibus,
 numquam eam urbem fuisse ex Triphylia,
 sed sibi debere restitui, quia una esset ex iis,
 quæ ad condendam Megalopolim ex concilio
 Arcadum contributæ forent. Et cum Achæis
 quidem per hæc societatem firmabat. Macedo-
 num animos sibi conciliavit cum Heraclide,

*Philippi
 curæ
 &
 anxietas.*

*Conciliat
 sibi
 Græcos.*

*Et Mac-
 donas.*

Nam quum eum maximæ invidiæ sibi esse cerneret, multis criminibus oneratum in vincula coniecit, ingenti popularium gaudio. Bellum, si quando umquam ante alias, tum (h) magna cura adparavit, exercuitque in armis & Macedonas, & mercenarios milites: principioque veris cum Athenagora omnia externa auxilia, quodque levis armaturæ erat, in Chaoniam per Epirum ad occupandas, quæ ad Antigoneam fauces sunt, (Stena vocant Græci) misit. Ipse post paucis diebus graviore secutus agmine, quum situm omnem regionis adspexisset, maxime idoneum ad muniendum locum credidit esse præter annum Aoum. Is inter montes, quorum alterum Æropum, alterum Asnaum incolæ vocant, angusta valle fluit, iter exiguum super ripam præbens. Asnaum Athenagoram cum levi armatura tenere ac communire jubet: ipse in Æropo posuit castra. Qua abscisæ rupes erant, statio paucorum armatorum tenebat; quæ minus tuta erant, alia fossis, alia vallis, alia turribus muniēbat. Magna tormentorum etiam vis, ut missilibus procul arcerent hostem, idoneis locis disposita est.

U. e. 553.

a. C. 199.

Fauces
Antigoneæ
occupat.Castra
ad Aoum
ponit.

(h) cum Gron. Crev.

U. c. 553. Tabernaculum regium pro vallo, in conspecto
a. C. 199. maxime tumulo, ut terrorem hostibus, suis-
que spem ex fiducia faceret, positum.

*Consul
mox adest.*

VI. CONSUL, per Charopum Epiroten cer-
tior factus, quos saltus cum exercitu in-
disset rex, & ipse, cum Corcyrae hibernas-
set, vere primo in continentem trajectus, ad
hostem ducere pergit. Quinque millia ferme
ab regis castris quam abesset, loco munito
relictis legionibus, ipse cum expeditis pro-
gressus ad speculanda loca, postero die con-
siliium (i) habuit, utrum per infessum ab hoste
saltum, quamquam labor ingens periculum-
que proponeretur, transitum tentaret; an
eodem itinere, quo priore anno Sulpicius
Macedoniam intraverat, circumduceret co-
pias. Hoc consilium per multos dies agitati
nuncius venit, T. Quintium consulem factum,
fortitumque provinciam Macedoniam, matu-
rato itinere jam Corcyram trajecisse. Vale-
rius Antias intraffe saltum Villium tradit,
quia (k) recto itinere nequirit, omnibus
a rege infessis, secutum vallem, per quam
mediam fertur Aous amnis; ponte raptim

(i) *concilium Gron.*

(k) & *quia Gron. Crev.*

facto, in ripam, in qua erant castra regia, U. c. 553.
a. C. 199.
transgressum acie conflixisse : fufum fugatum-
que regem, castris exutum : duodecim mil-
lia hostium eo prælio cæsa, capta duo millia
& ducentos, & signa militaria centum tri-
ginta duo (l), equos ducentos triginta. Ædem
etiam Jovi in eo (m) prælio votam, si res
prosperè gesta esset. Ceteri Græci Latinique
auctores, quorum quidem ego legi annales,
nihil memorabile a Villio actum, integrum-
que bellum insequentem consulem T. Quinc-
tium accepisse tradunt.

VII. DUM hæc in Macedonia geruntur,
consul alter L. Lentulus, qui Romæ substi-
terat, comitia censoribus creandis habuit.
Multis claris petentibus viris, creati censores
P. Cornelius Scipio Africanus & P. Ælius
Pætus. Hi, magna inter se concordia, & fe-
natum sine ullius nota legerunt, & porto-
ria venalium Capuæ Puteolisque, item Castro-
rum portorium, quo in loco nunc oppidum
est, fruendum locarunt : colonosque eo tre-
centos (is enim numerus finitus ab senatu
erat) adscripserunt, & sub Tifatis Capuæ
agrum vendiderunt. Sub idem tempus L.

*Censores
creati
Scipio &
Ælius.*

(1) & duo Gron. Crev. (m) eo del. Gron. Crev.

*U. c. 553.
a. C. 199.*

*Cn. Bæbius
circumven-
tus a Gal-
lis.*

*T. Quinc-
tius ex
quæstura
consul.*

Manlius Acidinus, ex Hispania decedens, prohibitus a P. (n) Porcio Læca tribuno plebis, ne ovans rediret, quum ab senatu inpetraffet, privatus urbem ingrediens mille ducenta pondo argenti, triginta pondo ferme auri in ærarium tulit. Eodem anno Cn. Bæbius Tamphilus, qui ab C. Aurelio consule anni prioris provinciam Galliam acceperat, temere ingressus Gallorum Insuubrium fines, prope cum toto exercitu est circumventus: supra sex millia & sexcentos milites amisit. Tanta ex eo bello, quod jam timeri desierat, clades accepta est. Ea res L. Lentulum consulem ab urbe excivit: qui, ut in provinciam venit plenam tumultus, trepido exercitu accepto, prætorem multis probris increpitum provincia decedere, atque abire Romam iussit. Neque ipse consul memorabile quidquam gessit, comitiõrum causa Romam revocatus; quæ ipsa per M. Fulvium & M. Curium tribunos plebis inpediebantur, quod T. Quinctium Flaminium consulatum ex quæstura petere non patiebantur. « Jam ædilitatem præturamque fastidiri: nec per honorum gradus, documentum sui dantes,

(n) a M. Porcio Gron. Crev.

» nobiles homines tendere ad consulatum, *U. c. 553.*
 » sed transcendendo media, summa imis con- *a. C. 199.*
 » tinuare. » Res ex campestri certamine in
 senatum venit. Patres censuerunt, « Qui ho-
 » norem, quem sibi capere per leges liceret,
 » peteret, in eo populo creandi, quem velit,
 » potestatem fieri æquum esse. » In auctori-
 tate Patrum fuere tribuni. Creati consules
 Sex. Ælius Pætus & T. Quinctius Flamini-
 nus. Inde Prætorum comitia habita. Creati
 L. Cornelius Merula, M. Claudius Marcellus,
 M. Porcius Cato, C. Helvius, qui ædiles
 plebis fuerant. Ab iis ludii plebei instituti:
 & epulum Jovis fuit ludorum causa.
 Et ab ædilibus curulibus C. Valerio Flacco
 flamine Diali & C. Cornelio Cethego ludii
 Romani magno adparatu facti. Ser. & C. Sulpicii
 Galbæ pontifices eo anno mortui sunt.
 In eorum locum M. Æmilius Lepidus & Cn.
 Cornelius Scipio pontifices subsecuti sunt.

VIII. SEX. Ælius Pætus, T. Quinctius *U. c. 554.*
 Flaminius consules, magistratu inuito, senatum *a. C. 198.*
 in Capitolio quum habuissent, decreverunt *Sex. Ælio,*
 Patres, « ut provincias Macedoniam *T. Quinc-*
 » atque Italiam consules compararent inter *rio Coss.*
 » se, fortirenturve. Utri eorum Macedonia *Provincia.*

U. c. 554.
a. C. 198.

» evenisset, in supplementum legionum tria
» millia militum Romanorum scriberet, &
» trecentos equites : item sociorum Latini
» nominis quinque millia peditum, quingen-
» tos equites. » Alteri consuli novus omnis
exercitus decretus. L. Lentulo prioris anni
consuli prorogatum imperium est ; vetitus-
que aut ipse provincia decedere prius, aut
veterem exercitum deducere, quam cum le-
gionibus novis consul venisset. Sortiti con-
sules provincias. Ælio Italia, Quintio Ma-
cedonia evenit. Prætores, L. Cornelius Me-
rula urbanam, M. Claudius Siciliam, M. Por-
cius Sardiniam, C. Helvius Galliam est for-
titus. Delectus inde haberi est cœptus. Nam,
præter consulares exercitus, prætores quoque
jussi scribere milites erant. Marcello in Sici-
liam quatuor millia peditum socium Latini
nominis, & trecentos equites ; Catoni in
Sardiniam ex eodem genere militum tria mil-
lia peditum, ducentos equites : ita ut hi
prætores ambo, quum in provincias venissent,
veteres dimitterent pedites equitæque. Attali
deinde regis legatos in senatum consules intro-
duxerunt. Hi, regem classe sua copiisque
omnibus terra marique Romanam rem juvare,
quæque

*Attali
legati
senatum
adeunt.*

LIBER XXXII CAP. VIII 17

quæque imperarent Romani consules, impigre atque obedienter ad eam diem fecisse, quum exposuissent, « Vereri [dixerunt], ne » id præstare ei per Antiochum regem ultra » non liceret. Vacuum namque præfidiis nava- » libus terrestribusque regnum Attali Antio- » chum invasisse. Itaque Attalum orare Pa- » tres conscriptos, si sua classe, suaque opera » uti ad Macedonicum bellum vellent, mit- » terent ipsi præsidium ad regnum ejus tutan- » dum : si id nollent, ipsum ad sua defendenda » cum classe ac reliquis copiis redire pateren- » tur. » Senatus legatis ita responderi jussit, » Quod rex Attalus classe copiisque aliis du- » ces Romanos juvisset, id gratum senatui » esse (o). Auxilia nec ipsos missuros Attalo » adversus Antiochum, socium & amicum » populi Romani : nec Attali auxilia retentu- » turos, ultra quam regi commodum esset; » Semper populum Romanum alienis rebus, » arbitrio alieno, usum. Et principium & fi- » nem in potestate ipsorum, qui ope sua ve- » lint adjutos Romanos, esse. Legatos ad » Antiochum missuros, qui nuncient, Attali » naviumque ejus & militum opera adversus

U. c. 554.
 a. C. 198.

Responsum
 senatus.

(o) fore Gron. Crev.

Tom. VIII.

B

U. c. 554. » Philippum communem hostem uti populum
a. C. 198. » Romanum. Gratum eum facturum & senatui,
 » si regno Attali abstineat, belloque abstinet.
 » Æquum esse, socios & amicos populi Ro-
 » mani reges inter se quoque ipsos pacem
 » servare.»

IX. CONSULEM T. Quinctium, ita habito
 delectu, ut eos fere legeret, qui in Hispania
 aut Africa meruissent spectatæ virtutis
Prodigia. milites, properantem in provinciam prodigia
 nunciata atque eorum procuratio Romæ ten-
 uerunt. De cælo tacta erant via publica
 Veis, forum & ædes Jovis Lanuvii, Herculis
 ædes Ardeæ, Capuæ murus & turres & ædes,
 quæ Alba dicitur. Cælum ardere visum erat
 Arretii. Terra Velitris trium jugerum spatio
 caverna ingenti defederat. Sueffæ Auruncæ
 nuntiabant agnum cum duobus capitibus na-
 tum, & Sinuessæ porcum humano capite.
 Eorum prodigiorum causa supplicatio unum
 diem habita. Et consules rebus divinis operam
 dederunt; placatisque Diis, profecti in provin-
 cias sunt. Ælius cum C. Helvio prætore
Ælius Cos. it in Galliam. in Galliam: exercitumque ab L. Lentulo ac-
 ceptum, quem dimittere debebat, prætori
 tradidit; ipse novis legionibus, quas secum

adduxerat, bellum gesturus. Neque memorabilis rei quidquam gessit. Et T. Quinctius alter consul maturius, quam priores soliti erant consules, a Brundisio quum transmisisset, Corcyram tenuit cum octo millibus peditum, equitibus octingentis. Ab Corcyra in proxima Epiri quinquere mi trajecit: & in castra Romana magnis itineribus contendit; inde Villio dimisso, paucos moratus dies, dum se copiæ ab Corcyra adsequerentur, consilium habuit, utrum recto itinere per castra hostium vim (p) facere conaretur: an, ne tentata quidem re tanti laboris ac periculi, per Darsaretios potius Lycumque tuto circuitu Macedoniam intraret. Vicissetque ea sententia, ni timuisset, ne quum a mari longius recessisset, missa e manibus hoste, si (quod antea fecerat) solitudinibus silvisque se tutari rex voluisset, sine ullo effectu æstas extraheretur. Utcumque esset igitur, illo ipso tam iniquo loco adgredi hostem placuit. Sed magis fieri id placebat, quam, quomodo fieret, fatis expediebat.

X. DIES quadraginta sine ullo conatu sedentes in conspectu hostium absumserant.

(p) *viam Gron.*

U. c. 554.
a. C. 198.

Quinctius
in Macedoniam.

Consulis &
Philippi
conloquium.

U. c. 554.
a. C. 198.

Inde spes data Philippo est, per Epirotarum gentem tentandæ pacis : habitoque consilio (q) delecti ad eam rem agendam, Pausanias prætor, & Alexander magister equitum, consulem & regem, ubi in artificissimas ripas Aous cogitur amnis, in colloquium adduxerunt. Summa postulatorum consulis erat, præsidia ex civitatibus rex deduceret. Iis, quorum agros urbesque populatus esset, redderet res, quæ comparerent. Ceterorum æquo arbitrio æstimatio fieret. Philippus « aliam aliarum » civitatum conditionem esse » respondit. « Quas ipse cepisset, eas liberaturum. Quæ » sibi traditæ a majoribus essent, earum hereditaria ac justa possessione non excessurum. » Si quas quererentur belli clades eæ civitates, cum quibus bellatum foret; arbitrio, quo vellent, populorum, cum quibus pax utrisque fuisset, se usurum. » Consul « Nihil » ad id quidem arbitro aut iudice opus esse, » dicere. « Cui enim non adparere, ab eo, qui » prior arma intulisset, injuriam ortam? nec » Philippum ab ullis bello laceffitum, ipsum » priorem vim omnibus fecisse. » Inde quum ageretur, quæ civitates liberandæ essent,

(q) concilio Gron. Crev.

Theffalos primos omnium nominavit consul. Ad id vero adeo accensus indignatione est rex, ut exclamaret, « Quid victo gravius imperares, T. Quincti? » atque ita se ex conloquio proripuit. Et temperatum ægre est, quin missilibus, quia direnti medio anni (r) fuerant, pugnam inter se confererent. Postero die per excursiones ab stationibus primo in planitie, satis ad id patenti, multa levia commissa prælia sunt: deinde recipientibus se regiis in arcta & confragosa loca, aviditate accensi certaminis eo quoque Romani penetravere. Pro his ordo, & militaris disciplina, & genus armorum erat, aptum urguendis regiis: pro hoste loca, & catapultæ ballistæque, in omnibus prope rupibus, quasi in muris dispositæ. Multis hinc atque illinc vulneribus acceptis, quum etiam, ut in prælio iusto, aliquot cecidissent, nox pugnae finem fecit.

XI. QUUM in hoc statu res esset, pastor quidam, a Charopo principe Epirotarum missus, deducitur ad consulem. Is « se in eo saltu, » qui regiis tunc oneratus castris erat, armentum pascere » ait: « omnes montium

U. c. 554.
a. C. 108.

Inrito
eventu.

Levia
prælia.

A pastore
via
ostenditur
Quinctio.

(r) *amne Gron. Crev.*

U. c. 554.
a. C. 198.

» eorum am fractus callesque nosse. Si secum
» aliquos mittere velit, non iniquo nec per-
» difficili aditu supra caput hostium deductu-
» rum. Hæc [Charopus renunciari jubet] ita
» crederet, ut suæ porius omnia, quam illius,
» potestatis essent. » Quum magis vellet cre-
dere, quam auderet, consul, mixtumque gau-
dio ac metu animum gereret, auctoritate
motus Charopi, experiri spem oblatam sta-
tuit: &, ut averteret rem a suspitione, bi-
duo insequenti laceffere hostem, dispositis
ab omni parte copiis, succedentibusque in-
tegris in locum defefforum, non desilit. Qua-
tuor millia inde lecta peditum & trecentos
equites tribuno militum tradit. Equites, quo-
ad loca patiantur, ducere jubet: ubi ad in-
via equiti ventum fit, in planitie aliqua lo-
cari equitatum; pedites, qua dux monstraret
viam, ire: ubi, ut polliceretur, (s) super caput
hostium perventum fit, fumo dare signum:
nec ante clamorem tollere, quam ab se signo
accepto pugnam cœptam arbitrari posset.
Nocte itinera fieri jubet, (& pernox forte
luna erat) interdium cibi quietisque fumeret
tempus. Ducem promissis ingentibus onera-

(s) polliceatur Gron. Crev.

tum, si fides exstet, vinctum tamen tribuno tradit (t). His copiis ita dimissis, eo intentius Romanus undique instat capi stationes.

*U. c. 554.
a. C. 198.*

XII. INTERIM die tertio quum verticem, quem petierant, Romani cepisse ac tenere se fumo significarent; tum vero, trifariam divisis copiis, consul valle media cum militum robore succedit: cornua dextra lævaque admovet castris. Nec segnius hostes obviam eunt: & dum, aviditate certaminis pro-
vecti, extra munitiones pugnant, haud paullo superior est Romanus miles, & virtute, & scientia, & armorum genere. Postquam, multis vulneratis interfectisque, recepere se regii in loca, aut munimento, aut natura tuta, verterat periculum in Romanos, temere in loca iniqua, nec faciles ad receptum angustias progressos. Neque impunita temeritate inde recepissent sese, ni clamor primum ab tergo auditus, dein pugna etiam cœpta, amentes repentino terrore regios fecisset. Pars in fugam effusi sunt: pars magis, quia (u) locus fugæ deerat, quam quod animi fatis esset ad pugnam, quum substitissent, ab hoste & a

*Quinctius
adgreditur
Philip-
pum.*

*Ab tergo
Romani
regios in-
vadunt &
fugant.*

(t) tradidit Gron. Crev.

(u) pars quia magis Gron.

U. c. 554.
a. C. 198.

fronte & ab tergo urgente, circumventi sunt. Deleri totus exercitus potuit, si fugientes persecuti victores essent: sed equitem angustiae locorumque asperitas, peditem armorum gravitas inpediit. Rex primo effuse ac sine respectu fugit: dein, quinque millium spatium progressus, quum ex iniquitate locorum, id quod erat, suspicatus esset, sequi non posse hostem, substitit in tumulo quodam, dimisitque suos per omnia juga vallesque, qui palatos in unum conligerent. Non plus duobus millibus hominum amissis, cetera omnis multitudo, velut signum aliquod secuta, in unum quum convenisset, frequenti agmine petunt Thessaliam. Romani, quoad tutum fuit infecuti, cædentes spoliantesque cæsos, castra regia, etiam sine defensoribus difficili aditu, diripiunt: atque ea nocte in suis castris manserunt.

*Rex in
Thessalia
fugit.*

*Sequitur
consul.*

XIII. POSTERO die consul per ipsas angustias, qua se inter valles flumen insinuat, hostem sequitur. Rex primo die ad Castra Pyrrhi pervenit. Locus, quem ita vocant, est in Triphylia terræ Melotidis. Inde postero die (ingens iter agminis, sed metus urgue-

bat) (v) in montem Lingon perrexit. Ipsi montes Epiri sunt, interjecti Macedonia Thessaliæque. Latus, quod vergit in Thessaliam, oriens spectat: septentrio a Macedonia objicitur. Vestiti frequentibus silvis sunt. Juga summa campos patentes aquasque perennes habent. Ibi, stativis, rex, per aliquot dies habitis, fluctuatus animo est, utrum protinus in regnum se reciperet, an reverti in Thessaliam posset. Inclinauit sententia, suum in Thessaliam agmen demittere, (x) Triccamque proximis limitibus petit: inde obvias urbes raptim peragravit. Homines, qui sequi possent, sedibus excibat: oppida incendebat: rerum suarum, quas possent, ferendarum secum dominis jus fiebat: cetera militis præda erat. Nec, quod ab hoste crudelius pati possent, reliqui quidquam fuit, quam quæ ab sociis patiebantur. Hæc etiam facienti Philippo acerba erant, sed e terra, mox futura hostium, corpora saltem eripere sociorum volebat. Ita evastata sunt oppida, Phacium, Iresia, Euhydrium, Eretria, Pa-

U. e. 554.

a. C. 198.

(v) die ingenti itinere agminis (& metus urgebat)
Gron. Crev.

(x) dimitteret Gron, Crev.

U. c. 554.

a. C. 198.

Rex in Macedonia
redit.

Ætoli
vastant
Thessaliam.

læpharus (y) Pheras quum peteret, exclusus, quia res egebat mora, si expugnare vellet, nec tempus erat, omisso incepto, in Macedoniam transcendit. Nam etiam Ætolos adpropinquare fama erat. Qui, audito proelio, quod circa amnem Aoum factum erat, proximis prius evastatis circa Sperchias & Mæcran (quam vocant) Comen, transgressi inde in Thessaliam, Cymines & Angeas primo inpetu poriti sunt. A Metropoli, dum vastant agros, concursu oppidanorum ad tuenda mœnia facto, repulsi sunt. Callithera inde adgressi, similem inpetum oppidanorum pertinacius sustinuerunt: compulsisque intra mœnia, qui eruperant, contenti ea victoria, quia spes nulla admodum expugnandi erat, abscesserunt. Theuma inde & Calathana vicos expugnant diripiuntque. Acharras (z) per ditionem receperunt. Xyniæ simili metu a cultoribus desertæ sunt. Hoc sedibus suis extorret agmen in præsidium incidit, quod Athamanum, quo tutior frumentatio esset, ducebatur: incondita inermisque multitudo, mixta inbelli turba, ab armatis cæsa est, Xyniæ

(y) Palæphatus Crev.

(z) Acharras Gron. Crev.

desertæ diripiuntur. Cyphara inde Ætoli capiunt, obportune Dolopiæ imminens castellum. Hæc raptim intra paucos dies ab Ætolis gesta. Nec Amynander atque Athamanes, post famam prosperæ pugnæ Romanorum, quieverunt.

*U. e. 554.
a. C. 108.*

XIV. CETERUM Amynander, quia suo militi parum fidebar, petito ab consule modico præsidio, quum Gomphos peteret, oppidum protinus nomine Phecam, situm inter Gomphos faucesque angustas, quæ ab Athamania Thessaliam dirimunt, vi cepit. Inde Gomphos adortus, & per aliquot dies summa vi urbem tuentes, quum scalas ad mœnia erexisset, eodem metu perpulit ad deditiorem. Hæc traditio Gomphorum ingentem terrorem Thessalis intulit. Deditere deinceps sese, qui Argenta, quique Pherinum, & Thimarum, & Lifinas, & Stimonem, & Lampsum habent, aliaque castella juxta ignobilia. Dum Athamanes Ætolique, submoto Macedonum metu, in aliena victoria suam prædam faciunt, Thessaliaque a tribus simul exercitibus, incerta quem hostem, quemve socium crederet, vastatur; consul faucibus, quas fuga hostium aperuerat, in regionem Epiri transf-

*Amynanderi
res gesta.*

U. c. 554.
a. C. 198. gressus, etsi probe scit, cui parti, Charopo principe excepto, Epirotæ favissent; tamen, quia ab satisfaciendi quoque cura imperata enise facere videt, ex præsentī eos potius, quam ex præterito, æstimat habitu, & ea (a) ipsa facilitate veniæ animos eorum in posterum conciliat. Missis deinde nunciis Corcyram, ut onerariæ naves in finem venirent Ambracium; ipse, progressus modicis itineribus, quarto die in monte Cercetio posuit castra, eodem Amyndro cum suis auxiliis adcito; non tam virium ejus egens, quam ut duces in Thessaliam haberet. Ab eodem consilio & plerique Epirotarum voluntarii inter auxilia accepti.

Phaloriam in Thessalia capit.

XV. PRIMAM urbium Thessaliæ Phaloriam (b) est adgressus. Duo millia Macedonum in præsidio habebat, qui primo summa vi resisterunt, quantum arma, quantum mœnia tueri poterant: sed obpugnatio continua, non die, non nocte remissa, (quum consul in eo verti crederet ceterorum Thessalorum animos, si primi vim Romanam non sustinissent) vicit pertinaciam Macedonum. Cap-

(a) ea del. Gron.

(b) Phaleriam Gron. Crev.

ta Phaloria, legati a Metropoli & a Piera *U. c. 554.*
 dedentes urbes venerunt. Venia eisdem pe- *a. C. 198.*
 tentibus datur. Phaloria incensa ac direpta est.
 Inde Æginium petit: quem locum quum
 vel modico præsidio tutum ac prope inex-
 pugnabilem vidisset, paucis in stationem pro-
 ximam, telis coniectis, ad Gomphorum regio-
 nem agmen vertit. Degressusque (c) in cam-
 pos Thessaliæ, quum jam omnia exercitui
 deessent, quia Epirotarum pepercerat agris,
 explorato ante, utrum Leucadem, an finum
 Ambracium onerariæ tenuissent, frumenta-
 tum Ambraciam in vicem cohortes misit. Et
 est iter a Gomphis Ambraciam, sicut inpe-
 ditum ac difficile, ita spatio perbreui. Intra
 paucos itaque dies, transectis a mari com-
 meatibus, repleta omni rerum copia sunt
 castra. Inde Atracem est profectus. Decem
 ferme millia ab Larissa abest: ex Perrhæbia
 (d) oriundi sunt: sita est urbs super Peneum
 amnem. Nihil trepidavere Thessali ad primum
 adventum Romanorum. Et Philippus, sicut in
 Thessaliam ipse progredi non audebat, ita,
 intra Tempe stativis positus, ut quisque locus

*Atrax
 oblecta.*

(c) *digressusque Gron. Crev.*

(d) *Perrabia Gron.*

U. c. 554. ab hoste tentabatur, præsidia per occasiones
a. C. 198. submittebat.

*L. Quinctii
 res gestæ.*

XVI. SUB idem fere tempus, quo consul adversus Philippum primum in Epiri faucibus castra posuit, & L. Quinctius, frater consulis, cui classis cura maritimæque oræ imperium mandatum ab senatu erat, cum duabus quinqueremibus Corcyram transvectus, postquam profectam inde classem audivit, nihil morandum ratus, quum ad Zamam insulam adsecutus esset, dimisso L. Apustio, cui successerat, tarde inde ad Maleam, trahendis plerumque remulco navibus, quæ cum comœatu sequebantur, pervenit. A Malea, jussis ceteris, quantum maxime possent maturate, sequi, ipse tribus quinqueremibus expeditis Piræum præcepit, accepitque naves ibi relictas ab L. Apustio legato ad præsidium Athenarum. Eodem tempore duæ ex Asia classes profectæ, una cum Attalo rege; (eæ quatuor & viginti quinqueremes erant) Rhodia altera, viginti navium tectarum: Agefimbrotus præerat. Hæ circa Andrum insulam classes conjunctæ Eubæam, inde exiguo distantem freto, trajecerunt. Carystiorum primum agros vastarunt: deinde, ubi Carystus,

*Classis
 Attali &
 Rhodorum.*

præsidio a Chalcide raptim missio, firma visa est, ad Eretriam accesserunt. Eodem & L. Quintius cum iis navibus, quæ Piræei fuerant, Attali regis adventu audito, venit, iussitque, ut, quæ ex sua classe venissent naves, Eubœam peterent. Eretria summa vi obpugnabatur. Nam & trium junctarum classium naves omnis generis tormenta machinasque ad urbium excidia secum portabant, & agri adfatim materiæ præbebant ad novamolienda opera. Oppidani primo haud impigre tuebantur mœnia: deinde fessi vulneratique aliquot, quum & muri partem everfam operibus hostium cernerent, ad deditio-nem inclinarunt: sed præsidium erat Macedonum, quos non minus, quam Romanos, metuebant: & Philocles regius præfectus a Chalcide nuncios mittebat, se in tempore adfuturum, si sustinerent obsidionem. Hæc mixta metu spes ultra, quam vellent, aut quam possent, trahere eos tempus cogebat. Deinde, postquam Philoclem repulsum trepidantemque refugisse Chalcidem acceperunt, oratores extemplo ad Attalum, veniam fidemque ejus petentes, miserunt. Dum in spem pacis intenti segnius munera belli obeunt, &

*U. c. 554.
a. C. 198.*

*Eretria
obpugna-
ta.*

*U. c. 554.
a. C. 108.*

Capitur.

ea modo parte, qua murus dirutus erat, ceteris neglectis, stationes armatas obponunt; Quintius, noctu ab ea parte, quæ minime suspecta erat, inpetu facto, scalis urbem cepit. Oppidanorum omnis multitudo cum conjugibus ac liberis in arcem confugit: deinde in deditionem venit. Pecuniæ aurique & argenti haud sane multum fuit: signa, tabulæ priscae artis, ornamentaque ejus generis plura, quam pro urbis magnitudine aut opibus ceteris, inventa.

*Carystus
capta.*

XVII. CARYSTUS inde repetita; unde, priusquam e navibus copiæ exponerentur, omnis multitudo, urbe deserta, in arcem confugit. Inde ad fidem ab Romano petendam oratores mittunt. Oppidanis extemplo vita ac libertas concessa est: Macedonibus trecenti nummi in capita statutum est pretium, & ut armis traditis abirent. Hac summa redempti, in Bœotiam inermes trajecti. Navales copiæ, duabus claris urbibus Eubœæ intra dies paucos captis, circumvectæ Sunium Atticæ terræ promontorium, Cenchreas Corinthiorum emporium petierunt. Consul interim omnium spe longiorem atrocioremque obpugnationem habuit: & ea, qua minimum credidisset, resistere.

*Atrax
pertinaciter
defensa.*

resistebant hostes. Nam omnem laborem in muro diruendo crediderat fore : si aditum armatis in urbem patefecisset , fugam inde cædemque hostium fore , qualis captis urbibus fieri solet. Ceterum postquam , parte muri arietibus decussa , per ipsas ruinas transcendunt in urbem armati , illud principium velut novi atque integri laboris fuit. Nam Macedones , qui in præsidio erant & multi & delecti , gloriam etiam egregiam rati , si armis potius & virtute , quam mœnibus , urbem tuerentur , conferti , pluribus introrsus ordinibus acie firmata , quum transcendere ruinas sensissent Romanos , per inpeditum ac difficilem ad receptum locum expulerunt. Id consul ægre passus , nec eam ignominiam ad unius modo expugnandæ moram urbis , sed ad summam universi belli , pertinere ratus , quod ex momentis parvarum plerumque rerum penderet , purgato loco , qui strage semiruturi muri cumulatus erat , turrem (e) ingentis altitudinis , magnam vim armatorum multiplici tabulato portantem , promovit : & cohortes in vicem sub signis , quæ cuneum Macedonum , (phalangem ipsi vocant) sè

(e) *turrim* Gron. Crév.

U. c. 554.
a. C. 198.

possent, vi perumperent, emittebat. Sed ad loca angusta, haud late patente intervallo diruti muri, genus armorum pugnæque hosti aptius erat. Ubi conferti hastas ingentis longitudinis præ se Macedones objecissent, velut in constructam densitate clipeorum testudinem Romani, pilis nequidquam emissis, quum strinxissent gladios; neque congregi propius, neque præcidere hastas poterant: & si quas (f) incidissent, aut præfregissent, hastilia (g) fragmento ipso acuto, inter spicula integrarum hastarum, velut vallum explebant (h). Ad hoc & muri pars adhuc integra utraque tuta præstabat latera: nec ex longo spatio aut cedendum, aut inpetus faciendus erat; quæ res turbare ordines solet. Accessit etiam fortuita res ad animos eorum firmandos. Nam quum turris per aggerem parum densati soli ageretur, rota una in altiorem orbitam depressa ita turrim inclinavit, ut speciem ruentis hostibus, trepidationemque insanam superstantibus armatis præbuerit.

(f) *quam* Gron. Crev.

(g) *hastile* Gron. Crev.

(h) *explebat* Gron. Crev.

XVIII. QUUM parum quidquam succederet, consul minime æquo animo comparationem militum generis armorumque fieri patiebatur: simul nec maturam expugnandi spem, nec rationem procul a mari & in evastatis belli cladibus locis hibernandi ullam cernebat. Itaque relicta obsidione, quia nullus in tota Acarnaniæ atque Ætoliæ ora portus erat, qui simul & omnes onerarias, quæ commeatum exercitui portabant; caperet, & testa ad hibernandum legionibus præberet, Anticyra in Phocide, in Corinthium versa sinum, ad id obportunissime sita visa: quia nec procul Theffalia hostiumque locis abibant; & ex adverso Peloponnesum exiguo maris spatio divisam; ab tergo Ætoliæ Acarnaniamque, ab lateribus Locridem ac (i) Bœotiam habebant. Phocidis primo inpetu Phanteam sine certamine cepit. Anticyra haud multum in obpugnando præbuit moræ. Ambryfus inde Hyampolisque receptæ. Daulis, quia in tumulo excelso sita est, nec scalis, nec operibus capi poterat. Lacescendo missilibus eos, qui in præsidio erant, quum ad excursiones eliciuissent, refugiendo in vicem

*U. c. 554.
a. C. 198.*

*Re infecta
abit Cos.*

*Phocidis
urbes ab eo
captæ.*

(i) & Gron. Crev.

U. c. 554.
a. C. 198. insequendoque, & levibus sine effectu certaminibus, eo negligentia & contemptus adduxerunt, ut cum refugientibus in portam permixti inpetum Romani facerent. Sex alia ignobilia castella Phocidis terrore magis, quam armis, in potestatem venerunt. Elatia clausit portas: nec, nisi vi cogerentur, recepturi mœnibus videbantur aut ducem, aut exercitum Romanum.

*Elatia
obsessa.*

XIX. ELATIAM obsidenti consuli rei majoris spes adfulsit, Achæorum gentem ab societate regia ad Romanam amicitiam avertendi. Cycliadam, principem factionis ad Philippum trahentium res, expulerant. Aristæus, qui Romanis gentem jungi volebat, prætor erat. Classis Romana cum Attalo & Rhodiis Cenchreis stabat, parabantque communi omnes consilio Corinthum obpugnare. Optimum igitur ratus est, priusquam eam rem adgrederentur, legatos ad gentem Achæorum mitti, pollicentes, si ab rege ad Romanos defecissent, Corinthum iis contributuros in antiquum gentis concilium. Auctore consule, legati a fratre ejus L. Quintio, & Attalo, & Rhodiis, & Atheniensibus, ad Achæos missi. Sicyone datum iis est concilium. Erat

*Legati a
Romanis
& eorum
sociis ad
Achæos.*

autem non admodum simplex habitus animorum inter Achæos. Terrebat eos Lacedæmonius, gravis & assiduus hostis : horrebant Romana arma : Macedonum beneficiis & veteribus & recentibus obligati erant : regem ipsum suspectum habebant pro ejus crudelitate perfidiaque : neque ex iis, quæ tum ad tempus faceret, æstimantes, graviorem post bellum dominum futurum cernebant. Neque solum, quid in senatu quisque civitatis suæ, aut in communibus conciliis gentis pro sententia dicerent, ignorabant : sed ne ipsis quidem secum cogitantibus, quid vellent, aut quid optarent, satis constabat. Ad homines ita incertos introductis legatis potestas dicendi facta est. Romanus primum legatus L. Calpurnius, deinde Attali regis legati, post eos Rhodii differuerunt. Philippi deinde legatis dicendi potestas facta est. Postremi Athenienses, ut refellerent Macedonum dicta, auditi sunt. Hi fere atrocissime in regem, quia nulli nec plura, nec tam acerba passi erant, invecti sunt. Et illa quidem concio sub occasum solis, tot legatorum perpetuis orationibus die absumpso, dimissa est.

U. c. 554.
a. C. 198.

Achaorum
fluctuant
& incerta
mens.

Audiunt
legatos.

*V. c. 554.
a. C. 198.*

*Silentium
inter
Achaos.*

*Aristæus
prætor eos
hortatur,
ut expromant
quid
sentiant.*

XX. POSTERO die advocatur concilium ;
ubi quum per præconem , sicut Græcis mos
est , suadendi , si quis vellet , potestas a magi-
stratibus facta esset , nec quisquam prodiret ;
diu silentium aliorum alios intuentium fuit .
Neque mirum , si ; quibus sua sponte , volun-
tantibus res inter se pugnantes , obtorpuerant
quodammodo animi , eos orationes quoque
insuper turbaverant , utrimque quæ difficilia
essent promendo admonendoque , per totum
diem habitæ . Tandem Aristæus prætor
Achæorum , ne tacitum concilium dimitteret ,
« Ubi [inquit] illa certamina animorum ,
» Achæi , sunt , quibus in conviviiis & cir-
» culis , quum de Philippo & Romanis men-
» tio incidit , vix manibus temperabatis ? Nunc
» in concilio , ad eam rem unam indicto ,
» quum legatorum utrimque verba audieritis ,
» quum referant magistratus , quum præco ad
» suadendum vocet , obmutuistis . Si non
» cura communis salutis ; ne studia quidem ,
» quæ in hanc aut illam partem animos vestros
» inclinarunt , vocem cuiquam possunt expri-
» mere ? quum præsertim nemo tam hebes sit ,
» qui ignorare possit , dicendi ac suadendi ,
» quod quisque aut velit , aut optimum putet ,

» nunc occasionem esse, priusquam quidquam
 » decernamus. Ubi semel decretum erit, om-
 » nibus id, etiam quibus ante displicuerit,
 » pro bono atque utili fœdere defendendum.»
 Hæc adhortatio prætoris non modo quem-
 quam unum elicit ad suadendum, sed ne
 fremitum quidem aut murmur concionis tan-
 tæ, ex tot populis congregatæ, movit.

*U. c. 554.
 a. C. 198.*

Frustra.

XXI. Tum Aristæus prætor rursus: « Non
 » magis consilium vobis, principes Achæorum,
 » deest, quam lingua: sed suo quisque peri-
 » culo in commune consultum non vult. For-
 » sitan ego quoque tacerem, si privatus essem.
 » Nunc prætor video, aut non dandum con-
 » cilium legatis fuisse, aut inde sine responso
 » eos dimittendos non esse. Respondere au-
 » tem, nisi ex vestro decreto, qui possum?
 » Et quando nemo vestrum, qui in hoc con-
 » cilium advocati estis, pro sententia quid-
 » quam dicere vult, aut audet; orationes le-
 » gatorum, hesternò die dictas, pro sententiis
 » percenseamus; perinde ac (k) non postu-
 » laverint, quæ e re sua essent, sed suaserint,
 » quæ nobis censerent utilia esse. Romani
 » Rhodique & Attalus societatem amicitiam:

*Pergie
 Aristæus.*

(k) ac si Gron. Crev.

U. c. 554.
 a. C. 198.

» que nostram petunt : & in bello , quod ad
 » versus Philippum gerunt , se a nobis adju-
 » vari æquum censent. Philippus societatis se-
 » cum admonet & jurisjurandi : & (1) modo
 » postulat , ut secum stemus ; modo , ne in-
 » ter simus armis , contentum ait se esse. Nul-
 » line venit in mentem , cur , qui nondum
 » focii sunt , plus petant , quam focius ? Non
 » sit hoc neque modestia Philippi , neque in-
 » prudentia Romanorum. Achæi portus & dant
 » fiduciam postulantibus , & demunt. Philippi
 » præter legatum videmus nihil. Romana
 » classis ad Cenchreas stat , urbium Eubœæ
 » spolia præ se ferens : consulem legiones-
 » què ejus , exiguo maris spatio disjunctas ,
 » Phocidem ac Locridem pervagantes videmus.
 » Miramini , cur dissidenter Cléomedon lega-
 » tus Philippi , ut pro rege arma caperemus
 » adversus Romanos , modo egerit : qui , si
 » ex eodem fœdere ac jurejurando , cujus no-
 » bis religionem injiciebat , rogemus eum ,
 » ut nos Philippus & ab Nabide ac Lacedæ-
 » moniis & ab Romanis defendat , non modo
 » præsidium , quo nos tueatur , sed ne quid
 » respondeat quidem nobis , sit inventurus.

(1) & del. Gron. Crœv.

» Non, Hercle, magis, quam ipse Philippus *U. c. 554.*
 » priore anno, qui, pollicendo se aduersus *a. C. 198.*
 » Nabidem bellum gesturum, quum tentasset
 » nostram iuventutem hinc in Eubœam extra-
 » here; postquam nos neque decernere id
 » sibi præsidium, neque velle inligari Roma-
 » no bello vidit, oblitus societatis ejus,
 » quam nunc jactat, vastandos depopulandos-
 » que Nabidi ac Lacedæmoniis reliquit. Ac
 » mihi quidem minime conveniens inter se
 » oratio Cleomedontis visa est. Elevabat Ro-
 » manum bellum, eventumque ejus eundem
 » fore, qui prioris belli, quod cum Philippo
 » gesserint, dicebat. Cur igitur nostrum ille
 » auxilium absens petit potius, quam præsens
 » nos veteres socios simul ab Nabide ac Ro-
 » manis tueatur? Nos, dico? quid ita passus
 » est Eretriam Carystumque capi? quid ita
 » tot Thessaliæ urbes? quid ita Locridem
 » Phocidemque? quid ita nunc Elatiam ob-
 » pugnari patitur? cur excessit faucibus Epiri
 » claustrisque illis inexpugnabilibus super
 » Aoum amnem, aut vi, aut metu, aut vo-
 » luntate, relictoque, quem infidebar, saltu,
 » penitus in regnum abiit? Si sua voluntate
 » tot socios reliquit hostibus diripiendos,

U. c. 554. » quid recusare potest, quin & focii sibi
 a. C. 198. » consulant? si metu, nobis quoque ignoscat
 » timentibus. Si victus armis cessit, Achæi
 » arma Romana sustinebimus, Cleomedon,
 » quæ vos Macedones non sustinuitis? An
 » tibi potius credamus, Romanos non ma-
 » ribus copiis nec viribus nunc bellum gerere,
 » quam antea gesserint, potius quam res ipsas
 » intueamur? Ætolos tum classe adjuverunt:
 » nec duce consulari, nec exercitu bellum
 » gesserunt: sociorum Philippi maritimæ ur-
 » bes in terrore ac tumultu erant: mediter-
 » ranea adeo tuta ab Romanis armis fuerunt,
 » ut Philippus Ætolos, nequidquam opem
 » Romanorum inplorantes, depopularetur.
 » Nunc autem defuncti bello Punico Romani,
 » quod per sexdecim annos velut intra vis-
 » cera Italiæ toleraverunt, non præsidium
 » Ætolis bellantibus miserunt, sed ipsi du-
 » ces belli arma terra marique simul Mace-
 » doniæ intulerunt. Tertius jam consul sum-
 » ma vi gerit bellum. Sulpicius, in ipsa
 » Macedonia congressus, fudit, fugavitque
 » regem; partem opulentissimam regni ejus
 » depopulatus: nunc Quinctius tenentem
 » claustra Epiri, natura loci, munimentis,

» exercituque fretum, castris exiit : fugien- *U. e. 554.*
 » tem in Thessaliam persecutus, praesidia *a. C. 198.*
 » regia fociasque ejus urbes prope in con-
 » spectu regis ipsius expugnavit. Ne sint vera,
 » quae Athenienses modo legati de crudeli-
 » tate, avaritia (*m*), libidine regis dixerunt :
 » nihil ad nos pertineant, quae in terra Attica
 » scelera in superos inferosque Deos sunt
 » admissa : multo minus (*n*), quae Ciani
 » Abydenique, qui procul a nobis absunt,
 » passi sunt : nostrorum ipsi vulnerum, si
 » vultis, obliviscamur ; caedes direptionesque
 » bonorum Messenae in media Peloponneso
 » factas ; & hospitem Cyparissiae Garitenem
 » contra jus omne ac fas inter epulas prope
 » ipsas occisum : & Aratum patrem filium-
 » que Sicyonios, quum senem infelicem pa-
 » rentem etiam adpellare solitus esset, inter-
 » fectos ; filii etiam uxorem libidinis causa
 » in Macedoniam asportatam : cetera stupra
 » virginum matronarumque oblivioni dentur ;
 » ne sint cum Philippo res, cujus crudelitatis
 » metu obmutuistis omnes : (nam quae alia
 » tacendi advocatis in concilium causa est ?)

(*m*) & *libid.* Gron. *Crev.*

(*n*) *quam quae* Gron.

E. c. 554. » cum Antigono, mitissimo ac iustissimo re-
a. C. 198. » ge, & de nobis omnibus optime merito,
 » existimemus discepcionem esse: num id
 » postulare facere nos, quod tum fieri non
 » posset? Peninsula est Peloponnesus, angustis
 » Isthmi faucibus continenti adhærens, nulli
 » apertior neque (o) obportunior, quam na-
 » vali, bello. Si centum testæ naves, &
 » quinquaginta leviores apertæ, & triginta
 » Iffaici lembi maritimam oram vastare, &
 » expositas prope in ipsis litoribus urbes cœ-
 » perint obpugnare, in mediterraneas scilicet
 » nos urbes recipiemus? tamquam non in-
 » testino & hærente in ipsis visceribus ura-
 » mur bello? Quum terra Nabis & Lacedæ-
 » monii, mari Romana classis urgebunt;
 » unde regiam societatem & præsidia Mace-
 » donum inplorem? An ipsi nostris armis ab
 » hoste Romano tutabimur urbes, quæ ob-
 » pugnabuntur? egregie enim Dymas priore
 » bello fumus tutati. Satis exemplorum nobis
 » alienæ clades præbent: ne quæramus,
 » quemadmodum ceteris exemplo sumus. No-
 » lite, quia ultro Romani petunt amicitiam,
 » id, quod optandum vobis ac summa ope

(o) atque Gron. Crev.

» petendum erat, fastidire. Metu enim vide- U. c. 554.
 » licet compulsi in aliena terra, quia sub a. C. 1984
 » umbra auxilii vestri latere volunt, in socie-
 » tatem vestram confugiunt, ut portubus
 » vestris recipiantur, ut com meatibus utan-
 » tur. Mare in potestate habent; terras,
 » quascumque adeunt, extemplo ditionis suæ
 » faciunt. Quod rogant, cogere possunt:
 » quia pepercisse volunt, committere vos,
 » cur pereatis, non patiuntur. Nam quod
 » Cleomedon modo, tamquam mediam &
 » tutissimam vobis viam consilii, ut quiesce-
 » retis abstineretisque armis, ostendebat; ea
 » non media, sed nulla via est. Etenim,
 » præterquam quod aut accipienda, aut adper-
 » nanda vobis Romana societas est, quid
 » aliud quam nusquam gratia stabili, velut
 » qui eventum expectaverimus, ut fortunæ
 » adplicaremus nostra consilia, præda victoris
 » erimus? Nolite, si, quod omnibus votis
 » petendum erat, ultro obfertur, fastidire.
 » Non, quemadmodum hodie utrumque vobis
 » licet, sic semper liciturum est. Nec sæpe,
 » nec diu eadem occasio erit. Liberare vos a
 » Philippo jamdiu magis vultis, quam audetis.
 » Sine vestro labore & periculo qui vos in

U. c. 554. » libertatem vindicarent, cum magnis classi-
a. C. 198. » bus exercitibusque mare trajecerunt. Hos
 » si socios adspernamini, vix sanæ mentis
 » estis: sed, aut socios; aut hostes habeatis,
 » oportet.»

Diffinſto
inter
Achæos.

XXII. SECUNDUM orationem prætoris murmur ortum aliorum cum adſenſu, aliorum inclementer adſentientes increpantium. Et jam non ſinguli tantum, ſed populi univerſi, inter ſe altercabantur: tum inter magiſtratus gentis (damiurgos (p) vocant: decem numero creantur) certamen nihilo ſegnius, quam inter multitudinem, eſſe. Quinque relatoſ ſe de ſocietate Romana aiebant, ſuffragiumque daturus: quinque legé cautum teſtabantur, ne quid, quod (q) adverſus Philippi ſocietatem eſſet, aut referre magiſtratribus, aut decernere concilio juſ eſſet. Hic quoque dies jurgiis eſt conſumtus. Supererat unus juſti concilii dies: (tertio enim lex jubebat decretum fieri) in quem adeo exarſere ſtudia, ut vix parentes ab liberis temperaverint. Rhithafus (Pellenenſis erat) filium damiurgum (p), nomine Memnonem, hæbebat,

(p) *demiurg.* Gron. Crev.

(q) *ne quod adv.* Græn.

partis ejus , quæ decretum recitari , perrogari-
 que sententias prohibebat. Is , diu obtestatus
 filium , ut consulere Achæos communi saluti
 pateretur , neu pertinacia sua gentem univer-
 sam perditum iret , postquam parum proficie-
 bant preces , juratus se eum sua manu interem-
 turum , nec pro filio , sed pro hoste , habitu-
 rum , minis pervicit , ut postero die conjun-
 geret iis se , qui referebant. Qui quum plures
 facti referrent , omnibus fere populis haud
 dubie adprobantibus relationem , ac præ se
 ferentibus , quid decreturi essent ; Dymæi
 ac Megalopolitani , & quidam Argivorum ,
 priusquam decretum fieret , consurrexerunt ,
 ac reliquerunt concilium , neque mirante ullo ,
 neque inprobante. Nam Megalopolitanos ,
 avorum memoria pulsos ab Lacedæmoniis ,
 restituerat in patriam Antigonus : & Dymæis ,
 captis nuper direptisque ab exercitu Romano ,
 quum redimi eos , ubicumque fervirent , Phi-
 lippus jussisset , non libertatem modo , sed
 etiam patriam , reddiderat. Jam Argivi , præter-
 quam quod Macedonum reges ab se oriundos
 credunt , privatis etiam hospitiiis familiarique
 amicitia plerique inligati Philippo erant. Ob
 hæc concilio , quod inclinaverat ad Romanam

U. c. 554.
a. C. 178.

U. c. 554. societatem jubendam, exceſſerunt: veniæque
a. C. 198. iis hujus ſeſſionis fuit, & magnis & recentibus obligatis beneficiis.

*Pacta inter
 Achaos &
 Romanos
 ſocietas.*

*Corinthus
 obpugna-
 tur.*

XXIII. CETERI populi Achæorum, quum ſententias (r) perrogarentur, ſocietatem cum Attalo ac Rhodiis præſenti decreto confirmarunt: cum Romanis, quia injuſſu populi non poterat rata eſſe, in id tempus, quo Romam mitti legati poſſent, dilata eſt. In præſentia tres legatos ad L. Quinctium mitti placuit, & exercitum omnem Achæorum ad Corinthum ad moveri; captis Cencreis, jam urbem ipſam Quinctio obpugnante. Et hi (s) quidem e regione portæ, quæ fert Sicyonem, poſuerunt caſtra. Romani ad Cencreas verſam partem urbis, Attalus traduſto per Iſthmum exercitu, ab Lechæo alterius maris portu, obpugnabant; primo ſegnius, ſperantes ſeditionem intus fore inter oppidanos ac regium præſidium. Poſtquam uno animo omnes, & Macedones tamquam communem patriam tuebantur, & Corinthii ducem præſidii Androſthenem, haud ſecus quam civem & ſuffragio creatum ſuo, imperio juſto patiebantur; omnis inde ſpes pugnantis in vi,

(r) ſententia Gron. Crev. (s) ii Gron. &

& armis, & operibus erat. Undique aggeres
 haud facili aditu ad mœnia admovebantur.

*U. c. 554;
 a. C. 198.*

Aries ex ea parte, quam Romani obpugnabant, aliquantum muri diruerat. In quem locum, quia nudatus munimento erat, protegendum armis quum Macedones concurrissent, atrox prælium inter eos ac Romanos ortum est. Ac primo multitudine facile expellebantur Romani: adsumtis deinde Achæorum Attalique auxiliis, æquabant certamen: nec dubium erat, quin Macedonas Græcosque facile loco pulsuri fuerint. Transfugarum Italicorum magna multitudo erat; pars ex Hannibalis exercitu metu pœnæ a Romanis Philippum secuti, pars navales focii, relictis nuper classibus, ad spem honoratioris militiæ transgressi. Hos desperata salus, si Romani vicissent, ad rabiem magis, quam audaciam, accendebat. Promontorium est adversus Sicyonem, Junonis quam vocant Acræam, in altum excurrens: trajectus inde Corinthum, septem millia ferme passuum. Eo Philocles, regius & ipse præfectus, mille & quingentos milites per Bœotiam duxit. Præsto fuere ab Corintho lembi, qui præsidium id acceptum Lechæum trajicerent. Auctor erat Attalus;

*V. c. 554.
a. C. 198.*

*Relicta
Corinthi
obpugna-
tio.*

*Elatiam
obpugnat
Cof.*

incensis operibus, omittendæ extemplo obpugnationis. Pertinacius Quinctius in incepto perstabat. Is quoque ut pro omnibus portis disposita vidit præsidia regia (t), nec facile erumpentium inpetus sustineri posse, in Attali sententiam concessit. Ita inruto incepto, dimissis Achæis, reditum ad naves est. Attalus Piræeum, Romani Corcyram petierunt.

XXIV. DUM hæc ab nāvali exercitu geruntur, consul, in Phocide ad Elatiam castris positus, primo conloquiis rem per principes Elatiensium tentavit: postquam, nihil esse in manu sua, & plures validioresque esse regios, quam oppidanos, respondebatur, tum simul ab omni parte operibus armisque urbem est adgressus. Ariete admoto, quantum inter turres muri erat prorutum, quum ingenti fragore ac strepitu nudasset urbem, simul & cohors Romana per apertum recenti strage iter invasit; & ex omnibus oppidi partibus, relictis suis quisque stationibus, in eum, qui premebatur inpetu hostium, locum concurrerunt. Eodem tempore Romani & ruinas muri supervadebant, & scaldas ad stantia mœnia inferebant. Et, dum in

Et capit.

(t) *regis Gron.*

unam partem oculos animosque hostium certamen averterat, pluribus locis scalis capitur murus, armatique in urbem transcenderunt. Quo tumultu audito, territi hostes, relicto, quem conferti tuebantur, loco, in arcem omnes metu, inermi quoque insequente turba, confugerunt. Ita urbe potitur consul. Qua directâ, missis in arcem, qui vitam regiis, si abire vellent inermes, libertatem Elatiensibus pollicerentur, fideque in hæc data, post paucos dies arcem recepit.

XXV. CETERUM adventu in Achaïam Philocli regii præfecti non Corinthus tantum liberata obsidione, sed Argivorum quoque civitas per quosdam principes Philocli prodita est, tentatis prius animis plebis. Mos erat, comitorum die primo velut omnis causa prætores pronunciare Jovem, Apollinemque, & Herculem. Additum legi erat, ut iis Philippus rex adjiceretur: cujus nomen post pactam cum Romanis societatem, quia præco non adjecit, fremitus primo multitudinis ortus: deinde clamor subjicientium Philippi nomen, jubentiumque legitimum honorem usurpare; donec cum ingenti adsensu nomen recitatum est. Hujus fiducia

U. c. 554.
a. C. 198.

*Philocli
Argos
proditur*

U. c. 554.
a. C. 198.

favoris Philocles arcessitus nocte occupat collem imminentem urbi, (Larissam eam arcem vocant) positoque ibi præsidio, quum lucis principio signis infestis ad subjectum arci forum vaderet, instructa acies ex adverso obcurrit. Præsidium erat Achæorum nuper inpositum, quingenti fere juvenes delecti omnium civitatum. Ænesidemus Dymæus præerat. Adhortator a præfecto regio missus, qui excedere urbe juberet, « (neque enim » pares eos oppidanis solis, qui idem quod » Macedones sentirent, nedum adjunctis Ma- » cædonibus, esse, quos ne Romani quidem » ad Corinthum sustinissent) » primo nihil, nec ducem, nec ipsos movit : post paullo, ut Argivos quoque armatos ex parte altera venientes magno agmine videntur, certam perniciem cernentes, omnem tamen casum, si pertinacior dux fuisset, videbantur subituri. Ænesidemus, ne flos Achæorum juventutis simul cum urbe amitteretur, pactus cum Philocle, ut abire illis liceret, ipse, quo loco steterat armatus, cum paucis clientibus non excessit. Missus a Philocle, qui quæreret, quid sibi vellet ? nihil fatus, tantummodo, quum projecto præ se clipeo staret,

LIBER XXXII CAP. XXVI 57

« in præsidio creditæ urbis moriturum se ar-
 » matum, respondit. Tum jussu præfecti a
 Thracibus conjecta tela, interfecitque omnes.
 Et post pactam inter Achæos & Romanos
 societatem duæ nobilissimæ civitates, Argi
 & Corinthus, in potestate regis erant. Hæc
 ab Romanis ea æstate in Græcia terra mari-
 que gesta.

*U. e. 554.
 a. C. 198.*

XXVI. IN Gallia nihil fane memorabile ab
 Sex. Ælio consule gestum. Quum duos exer-
 citus in provincia habuisset, unum retentum,
 quem dimitti oportebat, cui L. Cornelius
 proconsul præfuerat, (ipse ei C. Helvium
 prætorem præfecit) alterum, quem in pro-
 vinciam adduxit; totum prope annum Cre-
 monensibus Placentinisque cogendis redire in
 colonias, unde belli casibus dissipati erant,
 consumpsit. Quemadmodum Gallia præter
 spem quieta eo anno fuit, ita circa urbem
 servilis prope tumultus excitatus est. Obsides
 Carthaginensium Setiæ custodiebantur. Cum
 iis, ut principum liberis, magna vis servo-
 rum erat. Augebant eorum numerum, ut ab
 recenti Africo bello, & ab ipsis Setinis cap-
 tiva aliquot nationis ejus ex præda empta
 mancipia. Quum conjurationem fecissent,

*Res
 Gallia.*

*Servilis
 tumultus.*

U. c. 554.
a. C. 198.

missis ex eo numero , qui in Setino agro ,
deinde circa Norbam & Circeios , servitia
solicitant; satis jam omnibus præparatis ,
Iudis , qui Setiæ propediem futuri erant ,
spectaculo intentum populum adgredi statue-
rant : Setia per cædem & repentiqum tu-
multum capta , Norbam & Circeios occu-
pare. Hujus rei tam fœdæ indicium Romam
ad L. Cornelium Merulam prætorem urbis
delatum est. Servi duo ante lucem ad eum
venerunt , atque ordine omnia , quæ acta fu-
turaque erant , exposuerunt. Quibus domi
custodiri iussis , prætor , senatu vocato edoc-
toque , quæ indices adferrent , proficisci ad
eam conjurationem quærendam atque obpri-
mendam iussus , cum quinque legis profec-
tus , obvios in agris sacramento rogatos ar-
ma capere & sequi cogebat. Hoc tumultua-
rio delectu duobus millibus ferme hominum
armatis , Setiam , omnibus , quo pergeret ,
ignaris , venit. Ibi raptim principibus conju-
rationis comprehensis , fuga servorum ex
Obpressus. oppido facta est. Dimissi deinde per agros ,
qui vestigarent. Egregia duorum opera ser-
vorum indicum & unius liberi fuit. Ei cen-
tum millia gravis æris dari Patres iusserunt :

servis vicena quina millia æris, & libertatem. Pretium eorum ex ærario solutum est dominis. Haud ita multo post, ex ejusdem conjurationis reliquiis, nunciatum est, servitia Præneste occupatura. Eo L. Cornelius prætor profectus, de quingentis fere hominibus, qui in ea noxa erant, supplicium sumsit. In timore civitas fuit, obsides captivosque Pœnorum ea moliri. Itaque & Romæ vigiliæ per vicos servatæ: jussique circumire eas minores magistratus: & triumviri carceris lautumiarum intentiorem custodiam habere jussi: & circa nomen Latinum a prætore literæ missæ, ut & obsides in privato servarentur, neque in publicum prodeundi facultas daretur; & captivi ne minus decem pondo compedibus vincti in nulla alia, quam in carceris publici, custodia essent.

XXVII. EODEM anno legati ab rege Attalo coronam auream ducentum quadraginta sex pondo in Capitolio posuerunt, gratiasque senatui egerunt, quod Antiochus legatorum Romanorum auctoritate motus, finibus Attali exercitum deduxisset. Eadem æstate equites ducenti, & elephantum decem, & tritici modium ducenta millia, ab rege Masinissa ad

U. c. 554.
a. C. 198.

exercitum, qui in Græcia erat, pervenerunt. Item ex Sicilia Sardiniaque magni comæatus & vestimenta exercitui missa. Siciliam M. Marcellus, Sardiniam M. Porcius Cato obtinebat; sanctus & innocens, asperior tamen in scœnore coërcendo habitus: fugatique ex insula scœneratores, & sumtus, quos in cultum prætorum focii facere soliti erant, circumcisi, aut sublati. Sex. Ælius consul ex Gallia comitiorum causa Romam quum redisset, creavit consules C. Cornelium Cethegum & Q. Minucium Rufum. Biduo post prætorum comitia habita. Sex prætores illo anno primum creati, crescentibus jam provinciis, & latius patefcente imperio. Creati autem hi, L. Manlius Vulso, C. Sempronius Tuditanus, M. (u) Sergius Silus, M. Helvius, M. Minucius Rufus, L. Atilius. Sempronius & Helvius ex iis ædiles plebis erant. Curules ædiles (v) Q. Minucius Thermus & Ti. Sempronius Longus. Ludi Romani eo anno quater instaurati,

M. Porcius
Cato,

Comitia.

Sex
prætores.

(u) M^o. Gron. Crev.

(v) ædiles curules Gron. Crev.

XXVIII. C. (x) Cornelio & Q. Minucio
 consulibus, omnium primum de provinciis
 consulum prætorumque actum. Prius de præ-
 toribus transacta res, quæ transigi forte po-
 terat. Urbana Sergio, peregrina jurisdictio
 Minucio obtrigit. Sardiniam Atilius, Siciliam
 Manlius, Hispaniam Sempronius citiorem,
 Helvius ulteriorem est sortitus. Consulibus
 Italiam Macedoniamque sortiri parantibus,
 L. Oppius & Q. Fulvius tribuni plebis in-
 pedimento erant, « quod longinqua provincia
 » Macedonia esset: neque ulla alia res majus
 » bello impedimentum ad eam diem fuisset,
 » quam quod, vixdum inchoatis rebus, in
 » ipso conatu gerendi belli, prior consul revo-
 » caretur. Quartum jam annum esse ab de-
 » creto Macedonico bello. Quærendo regem
 » & exercitum ejus, Sulpicium majorem par-
 » tem anni absumpsisse. Villium, congregientem
 » cum hoste, re infecta revocatum. Quinc-
 » tium, rebus divinis Romæ majorem par-
 » tem anni retentum, ita gessisse tamen res,
 » ut, si aut maturius in provinciam venisset,
 » aut hiems magis fera fuisset, potuerit de-
 » bellare. Nunc prope in hiberna profectum,

U. e. 555.

a. C. 197.

C. Corne-

lio, Q.

Minucio

Coss.

Provincia.

U. c. 555. » ita comparare dici bellum, ut, nisi succes-
a. C. 197. » for inpediat, perfecturus ætate proxima
 » videatur. » His orationibus pervicerunt,
 ut consules in senatus auctoritate fore dice-
 rent se, si idem tribuni facerent. Permitten-
 tibus utrisque liberam consultationem, Pa-
 tres consulibus ambobus Italiam provinciam
 decreverunt. T. Quinctio prorogarunt impe-
 rium, donec successor ei venisset. Consuli-
 bus binæ legiones decretæ, & ut bellum cum
 Gallis Cisalpinis, qui defecissent a populo
 Romano, gererent. Quinctio in Macedoniam
 supplementum decretum, peditum quinque
 millia & trecenti equites, & sociorum na-
 valium tria millia. Præesse idem qui præerat
 classi L. Quinctius Flaminius iussus. Præto-
 ribus in Hispanias octona millia peditum so-
 cium ac Latini nominis data, & quadringenti
 equites, ut dimitterent veterem ex Hispaniis
 militem: & terminare iussi, qua ulterior
 citeriorve provincia fervaretur. Macedoniae
 legatos P. Sulpicium & P. Villium, qui con-
 sules in ea provincia fuerant, adjecerunt.

XXIX. PRIUSQUAM consules prætoresque
Prodigia. in provincias proficiscerentur, prodigia pro-
 curari placuit: quod ædes Vulcani Summa-

nique Romæ, & quod (y) Fregellis murus
& porta de cœlo tacta erant : & Frusinone
inter noctem lux orta : & Asculo agnus bi-
ceps cum quinque pedibus natus : & Formiis
duo lupi, oppidum ingressi, obvios aliquot
laniaverant : Romæ non in urbem solum,
sed in Capitolium penetraverat lupus. C. Aci-
lius tribunus plebis tulit, ut quinque colo-
niæ in oram maritimam deducerentur : duæ
ad ostia fluminum Vulturni Liternique : una
Puteolos : una ad castrum Salerni. His Bu-
xentum adjectum. Trecenæ (z) familiæ in
singulas colonias jubebantur mitti. Trium-
viri deducendis iis, qui per triennium ma-
gistratum haberent, creati, M. Servilius Ge-
minus, Q. Minucius Thermus, Ti. Sempro-
nius Longus. Delectu rebusque aliis divinis
humanisque, quæ per ipsos agenda erant,
perfectis, consules ambo in Galliam profecti.
Cornelius recta ad Insubres via, qui tum in
armis erant, Cenomanis adsumtis; Q. Minu-
cius in læva Italiæ ad inferum mare flexit
iter, Genuamque exercitu abducto, ab Li-
guribus orsus est bellum. Oppida Clastidium

*V. c. 555.
a. C. 197.*

*Consulum
res gestæ in
Gallia.*

(y) quod & Gron. Crev.

(z) *tricenæ* Gron. *trecentenæ* Crev.

D. c. 555. & Litubium, utraque Ligurum, & duæ gentis
a. C. 197. ejusdem civitates, Ceelates Cerdiciatesque,
 sese dediderunt. Et jam omnia cis Padum,
 præter Gallorum Boios, Ilvates Ligurum,
 sub ditione erant. Quindecim oppida, homi-
 num viginti millia esse dicebantur, quæ se
 dediderant. Inde in agrum Boiorum legiones
 duxit.

XXX. BOIORUM exercitus haud ita multo
 ante trajecerat Padum, junxeratque se Insub-
 ribus & Cenomanis: quod ita acceperant,
 conjunctis legionibus consules rem gesturos,
 ut & ipsi conlatas in unum vires firmarent.
 Postquam fama accidit, alterum consulem
 Boiorum urere agros, seditio extemplo orta
 est. Postulare Boii, ut laborantibus opem
 universi ferrent. Insubres negare, se sua de-
 ferturos. Ita divisæ copiæ, Boisque in agrum
 suum tutandum profectis, Insubres, cum Ce-
 nomanis super annis Mincii ripam (a) con-
 federunt. Infra eum locum quinque millia
 passuum, & consul Cornelius eidem flumini
 castra adplicuit. Inde mittendo in vicos Ce-
 nomanorum Brixiamque, quod caput gentis
 erat, ut satis comperit, non ex auctoritate

(a) *ripas Gron. Crev.*

LIBER XXXII CAP. XXX 61

seniorum juventutem in armis esse, nec pu-
 blico consilio Insubrium defectioni Cenoma-
 nos se adjunxisse; excitis ad se principibus,
 id (b) agere ac moliri cœpit, ut desciscerent
 ad Insubribus Cenómani, &, signis sublatis,
 aut domos redirent, aut ad Romanos transi-
 rent. Et id quidem inpetrari nequirit. In id
 data fides consuli est, ut in acie aut quies-
 cerent, aut, si qua etiam occasio fuisset,
 adjuvarent Romanos. Hæc ita convenisse
 Insubres ignorabant: suberat tamen quædam
 suspicio animis, labare fidem sociorum. Ita-
 que, quum in aciem eduxissent, neutrum iis
 cornu committere ausi, ne, si dolo cessis-
 sent, rem totam inclinarent, post signa in
 subsidiis eos locaverunt. Consul principio
 pugnæ vovit ædem Sospiræ Junoni, si eo
 die hostes fusi fugatique essent. A militibus
 clamor sublatus, compotem voti consulem
 se facturos, & inpetus in hostes est factus.
 Non tulerunt Insubres primum concursum.
 Quidam & a Cenomanis, terga repente in
 ipso certamine adgressis, tumultum ancipitem
 injectum auctores sunt, cæsaque in medio
 quinque & triginta millia hostium, quinque

U. e. 555.

a. C. 197.(b) *ibi agere Gron.*

U. c. 555. millia & septingentos vivos captos : in iis
a. C. 197. Hamilcarem Pœnorum imperatorem, qui
 belli causâ fuisset : signa militaria centum
 trigintâ, & carpenta supra ducenta. Oppida,
 quæ defectionem secuta erant, dederunt se
 Romanis.

XXXI. MINUCIUS consul primo effusis
 populationibus peragraverat fines Boiorum :
 deinde, ut, relictis Insubribus, ad sua tuen-
 da receperant sese, castris se tenuit, acie
 dimicandum cum hoste ratus. Nec Boii de-
 trectassent pugnam, ni (c) fama victos In-
 subres adlata animos fregisset. Itaque, relicto
 duce castrisque, dissipati per vicos, sua ut
 quisque defenderent, rationem gerendi belli
 hosti mutarunt. Omnia enim spe per unam
 dimicationem rei decernendæ, rursus populari
 agros, & urere testâ, vicosque expugnare
 cœpit. Per eosdem dies Clastidium incensum.
 Inde in Ligustinos Ilvates, qui soli non pa-
 rebant, legiones ductæ. Ea quoque gens, ut
 Insubres acie victos, Boios, ita ut tentare
 spem certaminis metuerent, territòs audivit,
 in ditionem venit. Literæ consulum a (d)
 Gallia de gestis prospere sub idem tempus Ro-

(c) nisi Gron. Crev. (d) e Gron. Crev.

LIBER XXXII CAP. XXXII 63

mam adlatæ. M. (e) Sergius prætor urbis (f) in senatu eas, deinde ex auctoritate Patrum ad populum recitavit. Supplicatio in quadriduum decreta. Hiems jam eo tempore erat.

U. a. 555.
a. C. 197.

XXXII. QUUM T. Quinctius, capta Elatia, in Phocide ac Locride hiberna disposita haberet, Opunte seditiõ orta est. Factio una Ætolos, qui propiores erant; altera Romanos arcessebat. Ætoli priores venerunt: sed opulentior factio, exclusis Ætolis, missoque ad imperatorem Romanum nuncio, usque in (g) adventum ejus tenuit urbem. Arcem regium tenebat præsidium: neque, ut descenderent (h) inde, aut Opuntiorum minis, aut auctoritate imperantis consulis Romani, perpelli potuerunt. Mora, cur non extemplo obpugnarentur, ea fuit, quod caduceator ab rege venerat, locum ac tempus petens conloquio. Id gravate concessum regi est: non quin cuperet Quinctius per se partim armis, partim conditionibus confectum videri bellum: nec-

(e) M. Gron. Crev.

(f) urbanus Gron. Crev.

(g) ad Gron. Crev.

(h) discederent Gron.

U. c. 555.
a. C. 197.

*Quintili
conlo-
quium cum
Philippo.*

dum enim sciebat, utrum successor sibi alter ex novis consulibus mitteretur; an, quod summa vi ut tenderent amicis & propinquis mandaverat, imperium prorogaretur: aptum autem fore conloquium credebat, ut sibi liberum esset, vel ad bellum manenti, vel ad pacem decedenti rem inclinare. In sinu Mallico prope Nicæam litus elegere. Eo rex ab Demetriade cum quinque lembis & una nave rostrata venit. Erant cum eo principes Macedonum, & Achæorum exsul vir insignis Cycliadas. Cum imperatore Romano rex Amynder erat, & Dionysodorus Attali legatus, & Agefimbrotus præfectus Rhodiæ classis, & Phæneas princeps Ætolorum, & Achæi duo, Aristæus & Xenophon. Inter hos Romanus, ad extremum litus progressus, quum rex in proram navis in anchoris stantis processisset, « Commodius [inquit] si in terram » egrediaris, & ex propinquo dicamus in » vicem, audiamusque. » Quum rex facturum se id negaret; « Quem tandem [inquit Quinti- » tius] times? » Ad hoc ille superbo & regio animo: « Neminem equidem timeo, » præter Deos immortales. Non omnium au- » tem credo fidei, quos circa te video, atque

» omnium

LIBER XXXII CAP. XXXIII 69

» omnium minime Ætolis. Istud quidem [ait *U. c. 555.*
 » Romanus] par omnibus periculum est, qui *a. c. 197.*
 » cum hoste ad colloquium congregiantur,
 » ut nulla fides sit. Non tamen [inquit rex]
 » T. Quincti, par perfidiæ præmium est, si
 » fraude agatur, Philippus & Phæneas. Ne-
 » que enim æque difficulter Ætoli prætorém
 » alium, ac Macedonés regem in meum lo-
 » cum substituant.» Secundum hæc silentium
 fuit.

XXXIII. QUUM Romanus eum æquum
 censeret priorem dicere, qui petisset conlo-
 quium; rex, ejus esse priorem orationem,
 qui daret pacis leges, non qui acciperet;
 tum Romanus, «Simplicem suam orationem
 » esse. Ea enim se dicturum, quæ ni fiant,
 » nulla sit pacis conditio. Deducenda ex om-
 » nibus Græciæ civitatibus regi præsidia esse,
 » Captivos & transfugas sociis populi Ro-
 » mani reddendos. Restituenda Romanis eâ
 » Illyrici loca, quæ post pacem in Epiro
 » factam occupasset. Ptolemæo regi Ægypti
 » reddendas urbes, quas post Philopatoris
 » Ptolemæi mortem occupasset. Suas populi-
 » que Romani condiciones has esse: ceterum
 » & sociorum audiri postulata verum esse.»

*Leges
 pacis
 Philippæ
 dicte*

V. c. 555. Attali regis legatus, « Naves captivosque;
a. C. 197. » quæ ad Chium (i) navali prælio capta es-
 » sent, & Nicephorium, Venerisque tem-
 » plum, quæ spoliasset evastassetque, pro
 » inconruptis restitui. » Rhodii Peræam (re-
 » gio est continentis adversus insulam, vetustæ
 » eorum ditionis) repetebant, postulabantque
 » præsidia deduci ab Jasso, & Bargyliis, &
 » Euromensium urbe, & in Hellesponto Sesto
 » atque Abydo, & Panopolim Byzantiis in
 » antiqui formulam juris restitui, & liberari
 » omnia Asiæ emporia portusque. » Achæi
 » Corinthum & Argos repetebant. Prætor Æto-
 » lorum Phæneas quum eadem fere, quæ Ro-
 » mani, ut Græcia decederetur, postulasset,
 » redderenturque Ætolis urbes, quæ quondam
 » juris ac (k) ditionis eorum fuissent; excepit
 » orationem ejus princeps Ætolorum Alexan-
 » der, vir, ut inter Ætolos, facundus. « Jam-
 » dudum se reticere [ait] non quo quidquam
 » agi putet eo conloquio, sed ne quem fo-
 » ciorum dicentem interpellet. Neque de
 » pace cum fide Philippum agere, neque
 » bella vera virtute umquam gessisse. In con-

*Alexandri
 Ætoli
 oratio in
 Philippum.*

(i) Cium Gron.

(k) aut Gron. Crev.

LIBER XXXII CAP. XXXIV 67

» loquis insidiari & captare : in bello non
 » congređi æquo campo, neque conlatis signis *U. e. 555º*
 » dimicare, sed refugientem incendere ac di- *a. C. 197º*
 » ripere urbes, & vincentium præmia victum
 » conrumpere. At non sic antiquos Macedo-
 » num reges, sed acie bellare solitos, urbi-
 » bus parcere, quantum possent, quo opu-
 » lentius imperium haberent. Nam de quorum
 » possessione dimicaretur tollentem, nihil sibi
 » præter bellum relinquere, quod consilium
 » esse ? Plures priore anno sociorum urbes
 » in Thessalia evastasse Philipppum, quam om-
 » nes, qui umquam hostes Thessaliæ fuerint.
 » Ipsis quoque Ætolis eum plura socium,
 » quam hostem, ademisse. Lyfimachiam, pul-
 » so prætore & præsidio Ætolorum, occu-
 » passe eum. Chium item suæ ditionis urbem
 » funditus evertisse ac delesse. Eadem frau-
 » de habere eum Thebas Phthias, Echinum;
 » Larissam, & Pharsalum. »

XXXIV. MOTUS oratione Alexandri Phi-
 lippus navem, ut exaudiretur, propius ter-
 ram adplicuit. Orsum eum dicere, in Æto-
 los maxime, violenter, Phæneas interfatus.
 « Non in verbis rem verti, [ait :] aut bello
 » vincendum, aut melioribus parendum esse

*Responsum
 Philippi.*

V. c. 555.
a. C. 197.

» Adparet id quidem [inquit Philippus] etiam
 » cæco ; » jocus in valetudinem oculorum
 Phæneæ. Et erat dicacior natura, quam regem
 decet, & ne inter seria quidem risu satis
 temperans. Indignari inde cœpit, « Ætolos,
 » tamquam Romanos, decedi Græcia jubere :
 » qui, quibus finibus Græcia sit, dicere non
 » possint. Ipsius enim Ætoliæ Agræos Apo-
 » dotosque, (l) & Amphilochos, quæ per-
 » magna eorum pars sit, Græciam non esse.
 » An, quod a sociis eorum non abstinerim,
 » justam querelam habent, quum ipsi pro
 » lege hunc antiquitus morem (m) servant,
 » ut adversus socios ipsi suos, publica tantum
 » auctoritate demta, juventutem suam mili-
 » tare sinant, & contrariæ persæpe acies in
 » utraque parte Ætolica auxilia habeant? Ne-
 » que ego Chium expugnavi, sed Prusiam so-
 » cium & amicum obpugnantem adjuvi : &
 » Lyfimachiam ab Thracibus vindicavi. Sed,
 » quia me necessitas ad hoc bellum a custodia
 » ejus avertit, Thraces habent. Et Ætolis
 » hæc. Attalo autem Rhodiisque nihil jure
 » debeo. Non enim a me, sed ab illis, prin-

(l) *Apo dotasque Gron. Crev.*

(m) *hunc morem antiquitus Gron. Crev.*

» cipium belli ortum est. Romanorum autem
 » honoris causa, Peræam Rhodiis, & naves
 » Attalo cum captivis, qui comparebunt,
 » restituum. Nam quod ad Nicephorium Ve-
 » nerisque templi restitutionem adinet; quid
 » ea restitui postulantibus respondeam? nisi,
 » quo uno modo luci silvæque cæsæ restitui
 » possunt, curam impensamque sationis me-
 » præstaturum: quoniam hæc inter se reges
 » postulare & respondere placet. » Extrema
 » ejus oratio adversus Achæos fuit: in qua,
 » orsus ab Antigoni primum, suis deinde erga
 » eam gentem meritis, recitari decreta eorum
 » jussit, omnes divinos humanosque honores
 » complexa: atque ad ea adjecit recens de
 » exercitu, quo ab se descivissent. Inventusque
 » graviter in perfidiam eorum, « Argos tamen
 » se redditurum eis, » dixit. « De Corintho
 » cum imperatore Romano deliberaturum esse;
 » quæsiturumque simul ab eo, utrum iis tan-
 » tum urbibus decedere se æquum censeat,
 » quas a se ipso captas jure belli habeat, an
 » iis etiam, quas a majoribus suis accepisset. »

XXXV. PARANTIBUS Achæis Ætolisque
 ad ea respondere, quum prope occasum sol
 esset, dilato in posterum diem colloquio,

U. e. 555. Philippus in stationem, ex qua profectus
a. C. 197. erat, Romani sociique in castra redierunt.

*Alter
 conloquii
 dies.*

Quinctius postero die ad Nicæam (is enim locus placuerat) ad constitutum tempus venit. Philippi nullus usquam nec nuncius ab eo per aliquot horas veniebat: & jam desperantibus venturum repente adparuerunt naves. At (n) ipse quidem, « quum tam gravia & » indigna imperarentur, inopem consilii diem » se consumfisse deliberando, » aiebat. Vulgo credebatur, de industria rem in ferum tractam, ne tempus dari posset Achæis Ætolisque ad respondendum. Et eam opinionem ipse adfirmavit, petendo, ut, submotis aliis, ne tempus altercando tereretur, & aliquis finis rei inponi posset, cum ipso (o) imperatore Romano liceret sibi conloqui. Id primo non acceptum, ne excludi conloquio viderentur focii: deinde, quum haud abfisteret petere, ex omnium consilio Romanus imperator cum Ap. Claudio tribuno militum, ceteris submotis, ad extremum litus processit. Rex cum duobus, quos pridie adhibuerat, in terram est egressus. Ibi quum

(n) *atque Gron. Crev.*

(o) *ipso del. Gron.*

LIBER XXXII CAP. XXXVI 71

aliquamdiu secreto locuti essent, quæ acta ad suos Philippus retulerit, minus comper-
tum est. Quintius hæc retulit ad socios.

« Romanis eum cedere tota Illyrici ora, per-
» fugas remittere, ac si qui essent captivi.
» Attalo naves, & cum iis captos navales
» socios; Rhodiis regionem, quam Peræam
» vocant, reddere: Jasso & Bargyllis non
» cessurum. Ætolis Pharsalum Larissamque
» reddere, Thebas non reddere. Achæis, non
» Argis modo, sed etiam Corintho cessurum.»
Nulli omnium placere, partium, quibus ces-
surus, aut non cessurus esset, destinatio.
« Plus enim amitti in iis, quam adquiri. Nec
» umquam, nisi tota deduxisset Græcia præ-
» fida, causas certaminum deponere.»

XXXVI. QUUM hæc toto ex concilio cer-
tatim omnes vociferarentur, ad Philippum
quoque procul stantem vox est perlata. Ita-
que a Quintio petit, ut rem totam in poste-
rum diem differret: profecto aut persuasurum
se, aut persuaderi sibi passurum. Litus
ad Thronium conloquio destinatur. Eo ma-
ture conventum est. Ibi Philippus primo &
Quintium & omnes, qui aderant, rogare,
ne spem pacis turbare vellent. Postremo

U. c. 553.
a. C. 197.

Tertius:

V. c. 555.
a. C. 197.

petere tempus, quo legatos Romam ad senatum mittere posset. « Aut his conditionibus se pacem inpetraturum, aut, quascumque senatus dedisset, leges pacis accepturum. » Id ceteris haudquaquam placebat. Nec enim aliud, quam moram & dilationem ad conligendas vires, quæri. Quinctius, « verum id futurum fuisse, » dicere, « si æstas » & tempus rerum gerendarum esset, nunc, » hieme instante, nihil amitti, dato spatio » ad legatos mittendos. Nam neque sine auctoritate senatus quidquam eorum ratum fore, » quæ cum rege ipsi pepigissent : & explorari » (dum bello necessariam quietem ipsa hiems » daret) senatus auctoritatem posse. » In hanc sententiam & ceteri sociorum principes concesserunt : induciisque datis in duos menses, & ipsos mittere singulos legatos ad edocendum senatum, ne fraude regis caperetur, placuit. Additum induciarum pacto, ut regia præsidia Phocide ac Locride extemplo deducerentur. Et ipse Quinctius cum sociorum legatis Amyndrum Athamanum regem, ut (p) speciem legationi adjiceret; & Q. Fabium (uxoris Quinctii fororis filius erat) & Q. Fulvium, & Ap. Claudium misit.

*Inducia in
duos menses.*

(p) usque Gron. Crev.

LIBER XXXII CAP. XXXVII 73

XXXVII. Ut ventum Romam est, prius *U. e. 553.*
 fociorum legati, quam regis, auditi sunt. *a. C. 197.*

Cetera eorum oratio conviciis regis consumpta est. Moverunt eo maxime senatum, demonstrando maris terrarumque regionis ejus situm: ut omnibus adpareret, si Demetriadem in Thessalia, Chalcidem in Eubœa, Corinthum in Achaia rex teneret, non posse liberam Græciam esse: & ipsam Philippum, non contumeliosius, quam verius, compedes eas Græciæ adpellare. Legati deinde regis intromissi. Quibus, longiorem exorsis orationem, brevis interrogatio, cessurusne iis tribus urbibus esset, sermonem incidit, quum mandati sibi de his nominatim negarent quidquam: sic infecta pace, regii dimissi. Quinctio liberum arbitrium pacis ac belli permiffum. Quod (q) ut satis adparuit, non tædere belli senatum, & ipse, victoriæ, quam pacis, avidior, neque conloquium postea Philippo dedit, neque legationem aliam, quam quæ omni Græcia decedi nunciaret, admiffurum dixit.

*Legati
 regii
 a senatu
 re infecta
 dimissi.*

XXXVIII. PHILIPPUS, quum acie decernendum videret, & undique ad se contra *Philippi
 fœdus cum
 Nabate.*

(q) quo Gron.

*U. e. 555.
a. C. 197.*

hendas vires, maxime de Achaiæ urbibus, regionis ab se diversæ, & magis tamen de Argis, quam de Corintho, sollicitus, optimum ratus Nabidi eam Lacedæmoniorum tyranno velut fiduciarium dare, ut victori sibi restitueret; si quid adversi accidisset, ipse haberet, Philocli, qui Corintho Argisque præerat, scribit, ut tyrannum ipse conveniret. Philocles, præterquam quod jam veniebat cum munere, adjicit ad pignus futuræ regis cum tyranno amicitiae, filias suas regem Nabidis filiis matrimonio conjungere velle. Tyrannus primo negare, aliter urbem eam se accepturum, nisi Argivorum ipsorum decreto arcessitus ad auxilium urbis esset. Deinde, ut frequenti concione non adspersatos modo, sed abominatos etiam nomen tyranni audivit, causam se spoliandi eos nactum ratus, tradere, ubi vellet, urbem, Philoclem jussit. Nocte, ignaris omnibus, acceptus in urbem est tyrannus. Prima luce occupat superiora omnia loca: portæque clausæ. Paucis principum tumultum inter primum elapsis, eorum absentium direptæ fortunæ: præsentibus aurum atque argentum ablatum: pecuniæ imperatæ ingentes. Qui non cunctanter

Argi Nabidi traduntur.

Ejus avaritia & crudelitas.

contulere, sine contumelia & laceratione *U. e. 555.*
 corporum sunt dimissi: quos occulere aut *a. C. 197.*
 retrahere aliquid suspicio fuit, in fervilem
 modum lacerati atque extorti. Concione inde
 advocata, rogationem promulgavit; unam de
 tabulis novis, alteram de agro viritim divi-
 dendo; duas faces novantibus res ad plebem
 in optimates accendendam.

XXXIX. POSTQUAM in potestate Argivo-
 rum civitas erat, nihil ejus memor tyrannus,
 a quo eam civitatem, & quam in conditio-
 nem accepisset, legatos Elatiam ad Quinc-
 tium, & Attalum Ægina hibernantem mit-
 tit, qui nunciarent, « Argos in potestate sua
 » esse. Eo si veniret Quinctius ad conloquium,
 » non diffidere, sibi omnia cum eo conven-
 » tura. » Quinctius, ut eo quoque præsidio
 Philippum nudaret, quum adnuisset se ven-
 turum, mittit ad Attalum, ut ab Ægina
 Sicyonem sibi obcurreret: ipse ab Anticyra
 decem quinquereibus, quas iis forte ipsis
 diebus L. Quinctius frater ejus adduxerat ex
 hibernis Corcyrae, Sicyonem transmisit. Jam
 ibi Attalus erat; qui, quum tyranno ad Ro-
 manum imperatorem, non Romano ad ty-
 rannum, eundum diceret, in sententiam suam

U. c. 555.

a. C. 197.

Nabidis
cumQuinctio
conlo-
quium.

Quinctium traduxit, ne in urbem ipsam Argos iret. Haud procul urbe Mycenica vocatur. In eo loco ut congregerentur, convenit. Quinctius cum fratre & tribunis militum paucis, Attalus cum regio comitatu, Nicofratus Achæorum prætor cum auxiliariis paucis venit. Tyrannum ibi cum omnibus copiis opperientem invenerunt. Progressus armatus cum satellitibus armatis (r) est in medium fere interjacentis campi: inermis Quinctius cum fratre & duobus tribunis militum: inermi (s) item regi prætor Achæorum & unus ex purpuratis latus cingebant. Initium sermonis ab excusatione tyranni ortum, « quod armatus ipse armatisque septus, » quam inermes Romanum imperatorem regemque cerneret, in conloquium venisset. « Neque enim se illos timere, » dixit (t) « sed exules Argivorum. » Inde, ubi de conditionibus amicitiae coeptum agi est, Romanus duas postulare res: unam, ut bellum cum Achæis finiret: alteram, ut adversus

(r) armatis del. Gron.

(s) inermes Gron. Crev.

(t) dixit del. Gron. Crev.

Philippum mitteret secum auxilia. Ea (u) U. c. 555.
a. C. 197.
se missurum dixit. Pro pace cum Achæis,
induciæ inpetratæ, donec bellum cum Phi-
lippo finiretur.

XL. DE Argis quoque disceptatio ab At-
talo rege est nata : quum fraude Philocli
proditam urbem vi ab eo teneri argueret ;
ille, ab ipsis Argivis, ut se defenderet,
adcitum. Concionem Argivorum rex postu-
labat, ut id sciri posset. Nec tyrannus ab-
nuere : sed, deductis ex urbe præfidiis, libe-
ram concionem, non inmixtis Lacedæmo-
niis, declaraturam, quid Argivi vellent,
præberi debere dicebat rex. Tyrannus nega-
vit deducturum. Hæc disceptatio sine exitu
fuit. De conloquio discessum, sexcentis Cre-
tensibus ab tyranno datis Romano, induciis-
que inter Nicostratum prætorem Achæorum
& Lacedæmoniorum tyrannum in quatuor
menses factis. Inde Quintius Corinthum est
profectus : & ad portam cum Cretensium
cohorte accessit, ut Philocli præfecto urbis
adpareret, tyrannum a Philippo descisse.
Philocles & ipse ad imperatorem Romanum
in conloquium venit : hortantique, ut extem-

(u) *auxilia. Auxilia se miss.* Gron. Grev.

U. c. 555.
a. C. 197.

plo transfiret, urbemque traderet, ita respondit, ut distulisse rem magis, quam negasse, videretur. A Corintho Quinctius Anticyram trajecit: inde fratrem ad tentandam Acarnanum gentem misit. Attalus ab Argis Sicyonem est profectus. Ibi & civitas novis honoribus veteres regis honores auxit: & rex ad id, quod sacrum Apollinis agrum grandi quondam pecunia redemerat eis, tum quoque, ne sine aliqua munificentia præteriret civitatem sociam atque amicam, decem talenta argenti dono dedit, & decem millia medimnum frumenti. Atque ita Cenchreas ad naves rediit. Et Nabis, firmato præsidio Argis, Lacedæmonem regressus, quum ipse viros spoliasset, ad feminas spoliandas uxorem Argos remisit. Ea nunc singulas inlustres, nunc simul plures genere inter se junctas domum arcessendo, blandiendoque ac minando, non aurum modo iis, sed postremo vestem quoque mundumque omnem muliebrem ademit.

*Uxor
Nabidis
Argivas
spoliat.*